

V zajetí absurdních stereotypů

Lukáš Dubský

Končící umělecký šéf Činoherního studia Ústí nad Labem David Šiktanc se rozhodl, podobně jako před lety Jan Frič, definitivně rozloučit s divadelní režii. Zatímco jeho loučení se s ústeckým angažmá obstarala v dubnu autorská inscenace *Líbesbríf*, poslední nasmlouvanou prací se pro Šiktance stala adaptace novely Alberta Camuse *Cizinec*, kterou nastudoval ve Východočeském divadle Pardubice.

Camusova útlá novela patří mezi zásadní díla existencialismu, na jevišti ovšem není k vidění příliš často. V českých divadlech se ji v posledních letech pokusil adaptovat pouze režisér Jan Mikulášek s dramaturgyní Dorou Štědroňovou v Divadle Na zábradlí. Není to zase tak překvapivé, v *Cizinci* je jen minimum dialogů a nenabízí ani příliš divadelně vděčných situací. Většinu novely tvoří popisy a úvahy, z větší části se odehrává v myslí hlavních postav, úředníka Meursaulta.

Zatímco Camusova novela je pevně zasazena do prostředí Alžírů třicátých let minulého století, pardubická inscenace zůstává záměrně časově i místně neukotvena. Mobily či velkoplošná obrazovka evokují současnost, zatímco třeba kostýmy inscenaci posouvají spíše někam do devadesátých let a závěrečné udělení trestu smrti ještě hlouběji do minulosti. Ve filmových dotáčkách dotvářejících prostředí, v němž se příběh odehrává, mohou diváci poznat některá pardubická zákoutí a stavby, ale soudní systém zůstává stejný jako v předloze.

Režisér Šiktanc se rozhodl novelu doplnit o expozici, která má člověka uvést do Meursaultovy každodenní reality. Ráno vstane, za zvuků stále stejné hudby si na sebe vezme nepadnoucí šaty a vydává se do práce (z dotáčky lze odečíst, že pracuje na krajské hygienické stanici), kde do omrzení vyřizuje žádosti klientů a poslouchá šéfovy nesnesitelně prázdné motivační citáty.

Romana Chvalová, Veronika Malá a Petr Borovec Foto David Konečný

Albert Camus – David Šiktanc: *Cizinec*

Překlad: Miloslav Žilina

Režie: David Šiktanc

Dramaturgie: Anna Zindulková Hlaváčková

Výprava: Juliána Kvíčalová

Světelný design: Štěpán Kovář

Hudba: Michal Vejskal

Pohybová spolupráce: Barbora Nechanická

Východočeské divadlo Pardubice,
premiéra 31. května 2025

Jeho den pak pokračuje tím, že si dá u pochybného stánku rychlého občerstvení párek v rohlíku a doma se svalí na postel, kde si pustí seriál *The Stranger* (tedy v překladu *Cizinec*), který působí jako tuctová gangsterka vizuálně lehce upomínající na komiksové *Sin City*. Opakovaná rutina je odehrána téměř beze slov, nechybí jí jistá míra nadsázky a humoru, třeba když u foodtrucku začne rozjíždět pochybné kšefty muž, jehož vzezření jasně odkazuje na známého mafiána Ivana Jonáka. Z dramaturgického hlediska dává tento úvod smysl, proměňuje celkové vyznění i vnímání hlavních postav. Přesto expozice působí poněkud zdoluhavým dojmem, trvá totiž více než čtvrtinu celkové stopáže.

Teprve poté se začíná odvíjet děj známý z Camusovy předlohy, který začíná telefonátem, že Meursaultovi zemřela matka. V dalších obrazech se Šiktanc víceméně drží původního příběhu, vynechává některé dějové linky (například souseda Salamana a jeho ztraceného psa) a posouvá vyznění některých jiných. Především zavražděný bratr Raymondovy přítelkyně není Arab, což celkem logicky zapadá do snahy vyvázat děj z alžírského prostředí, zároveň to odstraňuje rasismus jako jeden z možných motivů vraždy.

Časté střídání prostředí umožňuje důmyslné scénické řešení Juliány Kvíčalové, které výrazně využívá točnu. Ta je rozdělena stěnou z trásní, jež slouží také jako projekční plocha. Ve druhé části představení, kdy je Meursault uvězněn a souzen, trásně mizejí a v zadní části jeviště se objevují přízračně nasvícené postavy, které se k projednávanému případu vraždy nějakým způsobem nachomýtl. Tvoří jakési panoptikum v kafkovsky absurdním světě, jemuž se hlavní postava odcizuje, protože není schopna a ochotna dostát tradičním hodnotám této společnosti.

Hlavní tíha inscenace spočívá na Petru Borovcovi, který ztvárnil postavu Meursaulta. Herec nesejde z jeviště a je středobodem veškerého dění, role je navíc náročná i textově, jelikož značnou část děje Meursault odvypráví. Borovec svého úředníka nehraje jako nihilistu, ale spíše člověka ztraceného v nesmyslnosti a absurditě okolního dění. Vše kolem sebe pozoruje nezúčastněně, jako kdyby se na ostatní koukal jako na rybičky v akváriu, což režisér podpořil i zvukovou deformací některých replik. O okolní svět se nezajímá, což je zřejmé z toho, že rádio nebo televizi

Petr Borovec a Radek Žák Foto David Konečný

Petr Borovec Foto David Konečný

vždy přeladí z aktuálního zpravodajství na hudbu nebo zmíněný seriál. Meursaultova lhostejnost je oproti románové předloze ještě posílena – z jeho vztahu s Marií (Veronika Malá) zdaleka nečítá tolik tělesného uspokojení, soused Raymond (Ladislav Špíner) je tu otevřeně zobrazen jako pasák týrající svou přítelkyni (Martina Sikorová), aniž by na to Meursault jakkoli reagoval, a závěrečný vzdor vůči kaplanovi (Martin Mejzlík) nemá formu prudkého emocionálního vzplanutí, ale spíše jen chladného odmítnutí. Snad jen postava zesnulé Matky (nemá role Petry Janečkové) pohybující se

v závěrečném dějství po jevišti a provádějící jednoduché úkony, jako je skládání prádla, zůstává mementem Meursaultovy lidskosti, připomínkou toho, že se jeho život příliš nelišil od ostatních.

Ačkoli se Šiktancova adaptace ne vždy úplně vymanila z literárnosti předlohy, povedlo se mu i za pomoci hudebního podkresu a světelných změn vytvořit atmosférickou inscenaci, která diváka nutí pohlédnout na svět zbavený veškerých iluzí. Meursault takovou představu světa přijímá a smiřuje se s ní, působí to ale spíš deprezivně než očistně. •